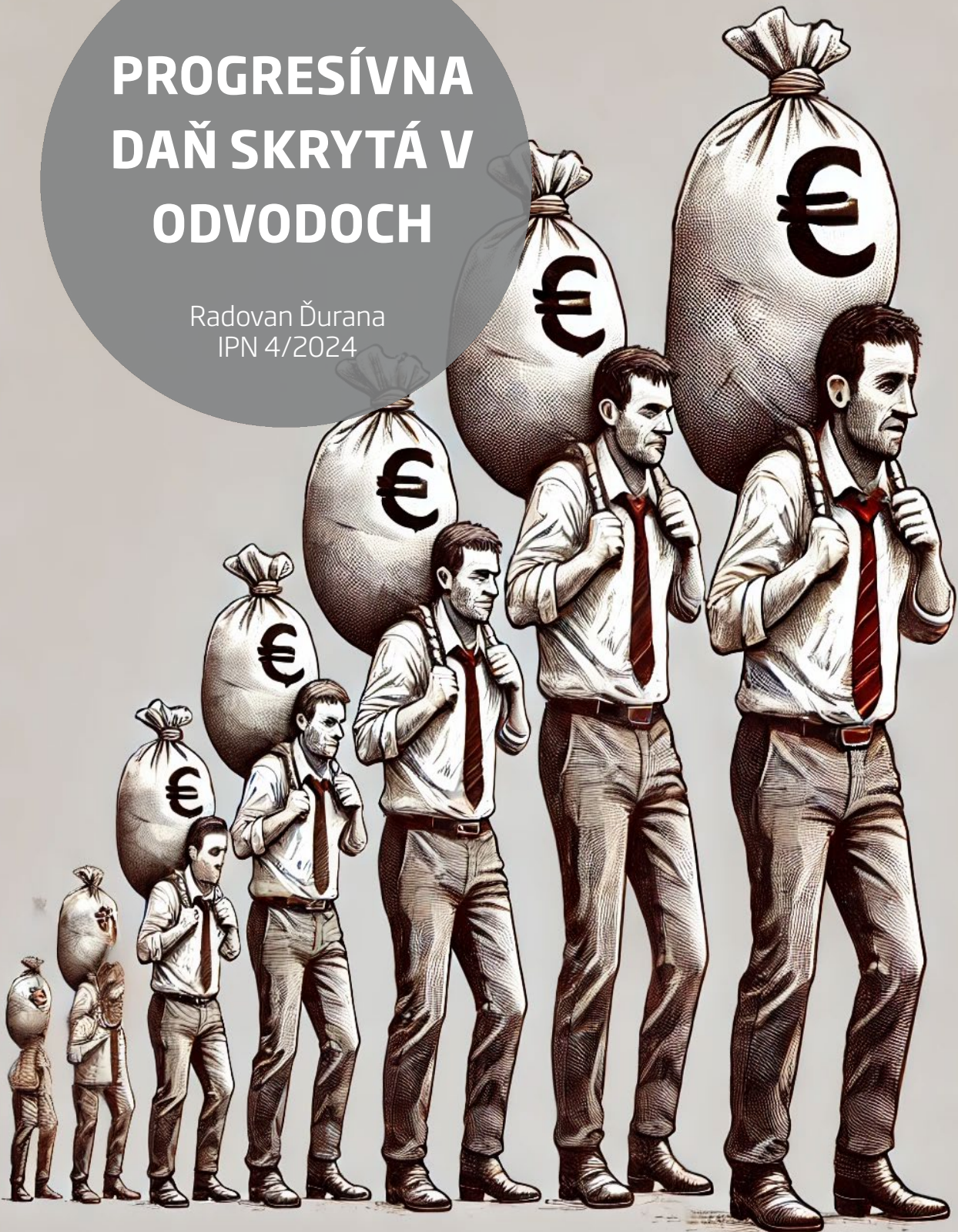

PROGRESÍVNA DAŇ SKRYTÁ V ODVODOCH

Radovan Ďurana
IPN 4/2024

O INESS

INESS - Inštitút ekonomických a spoločenských analýz pôsobí v oblasti analýz zameraných na uplatňovanie princípov a nástrojov voľného trhu a ich dopadov v podmienkach slovenskej ekonomiky od januára 2006. Nezávislý think tank INESS monitoruje činnosť a financovanie verejného sektora, hodnotí efekty legislatívnych zmien, vypracováva sektorové analýzy a tiež komentuje aktuálne ekonomické a spoločenské témy. Cieľom INESS je rozšíriť všeobecné povedomie o spôsobe fungovania trhového mechanizmu, efektov štátnych zásahov a ich dopadov na spoločnosť a životy bežných ľudí. V súčasnosti je INESS najcitovanejším ekonomickým think tankom v médiách na Slovensku.

INESS vydáva desiatky článkov, blogov, podcastov a publikácií a väčšina z nich je voľne dostupná na webovej stránke: www.iness.sk. Ak chcete získať prístup k týmto rozsiahlym zdrojom, stačí naskenovať QR kód nižšie - dostanete sa priamo na domovskú stránku INESS.

PROGRESÍVNA DAŇ SKRYTÁ V ODVODOCH

Autor: Radovan Ďurana

Úvodný obrázok: DALL-E

<https://doi.org/10.70016/NXYB1340>

INESS, Bratislava, 2024

O autorovi

Radovan Ďurana je v INESS riaditeľom Výskumného centra pre verejné financie. Po ukončení Fakulty manažmentu UK v Bratislave so špecializáciou finančný manažment pracoval v komerčnej banke v zahraničí ako analytik. Oblasťou jeho záujmu sú verejné financie, sociálny systém. Už 18 rokov vedie vzdelávací projekt Cena štátu. Je autorom desiatok štúdií a publikácií, naposledy Sila trhu - Ako posilniť jednotný trh EÚ na ďalších 30 rokov, či Sladké daňové pokušenie. Pôsobí aj ako fellow bruselského EPICENTER Network.

“Dejiny 20. storočia sú plné príkladov krajín, ktoré sa rozhodli prerozdeľovať bohatstvo a nakoniec prerozdeľovali chudobu.”

Thomas Sowell, americký ekonóm

Zhrnutie

- Súčasnú nastavenie sociálnych odvodov vytvára skryté zdanenie časti zamestnancov, ktoré sme pomenovali „Progresívna odvodová daň“. Miera tohto zdanenia za posledných 20 rokov výrazne vzrástla .
- Progresívna odvodová daň predstavuje zaplatené sociálne odvody, z ktorých daňovníkovi nevzniká nárok na dávku zo sociálneho poistenia.
- **Progresívnu odvodovú daň platí zhruba 500 000 zamestnancov s mesačným hrubým príjmom nad 1788 eur.**
- Štát na Progresívnej dani z odvodov vyberie aktuálne 0,9 miliardy eur ročne. Tieto prostriedky sú použité na dotovanie dôchodkov ľudí, ktorí mali nízke príjmy.
- Odvodová daň je progresívna, pretože rastie s výškou zárobku:
  - » Zamestnanec so mzdou 3000 eur platí Progresívnu odvodovú daň vo výške 130 eur mesačne.
  - » Pri mzde 7500 eur zaplatí daňovník na Progresívnej odvodovej dani rovnako veľa ako na dani z príjmov, cca 1400 eur.
  - » Zamestnanec so mzdou 9000 eur zaplatí Progresívnu odvodovú daň vo výške 1904 eur mesačne, viac ako zaplatí na dani z príjmov. Až 63 % ním zaplatených sociálnych odvodov sú čistou daňou.
- Pri posudzovaní progresivity daňovo-odvodového systému je nutné brať do úvahy Progresívnu odvodovú daň spolu s daňou z príjmov fyzických osôb.

-
- Zamestnanec so mzdou 9 128 eur čelí už dnes efektívnej kombinovanej sadzbe dane 30 %. To znamená, že 30 % jeho ceny práce predstavuje daň z príjmov a Progresívna odvodová daň. Zamestnanec s priemernou mzdou čelí efektívnej sadzbe len 8 %.
  - Zavádzanie vyšších sadzieb dane z príjmov, ako navrhuje ministerstvo, by ignorovalo existujúcu solidaritu vyplývajúcu z existencie Progresívnej odvodovej dane.
  - Vyššia progresivita v zdanení DPFO bude znamenať vyššie riziko úniku talentov do zahraničia za nižším zdanením. Zároveň zvýši náklady na cenu práce pri lákaní zahraničných odborníkov. To spomalí ekonomický rast SR.
  - Vysokokvalifikovaní zamestnanci v ČR majú už dnes pri rovnakej polohrubej mzde¹ vyššiu čistú mzdu a zároveň nižšie celkové mzdové náklady.

---

¹ Termín Polohrubá mzda používame ako správne označenie súčasnej hrubej mzdy, ktorá napriek názvu neobsahuje celé náklady práce. Skutočná hrubá mzda by vyjadrovala celkové mzdové náklady zamestnávateľa. V texte používame termín cena práce, ktorý označuje polohrubú mzdu vrátane odvodov zamestnávateľa. Viac na www.polohrubamzda.sk

Úvod

Ministerstvo financií SR pripravuje zvyšovanie progresivity zdanenia fyzických osôb. Avšak progresivita v zdanení už dnes existuje, pričom táto progresivita má dvojitý charakter: priznaná progresivita v zákone o dani z príjmov a skrytá progresivita vyplývajúca zo zákona o sociálnom poistení. Skrytá progresivita je dôsledkom existencie Progresívnej odvodovej dane a príjmy daňových poplatníkov zaťažuje viac, ako progresivita vyplývajúca zo Zákona o dani z príjmov. Čo je to Progresívna odvodová daň a koho zaťažuje najviac, vysvetľujeme v tejto analýze. Najprv ale objasníme priznanú progresivitu.

Čo je to priznaná progresivita v zdanení príjmov?

Slovensko získalo povesť tatranského tigra aj vďaka odvážnej reforme zdaňovania príjmov. Zavedenie rovnakej sadzby dane na úrovni 19 % uplatňovanej na všetky príjmy fyzických aj právnických osôb bol pokrokový čin, ktorý nielen zjednodušil daňový systém, zvýšil motiváciu priznávať príjmy, ale výškou sadzby aj zatraktívnil ekonomiku Slovenska pre investorov, či daňovníkov.

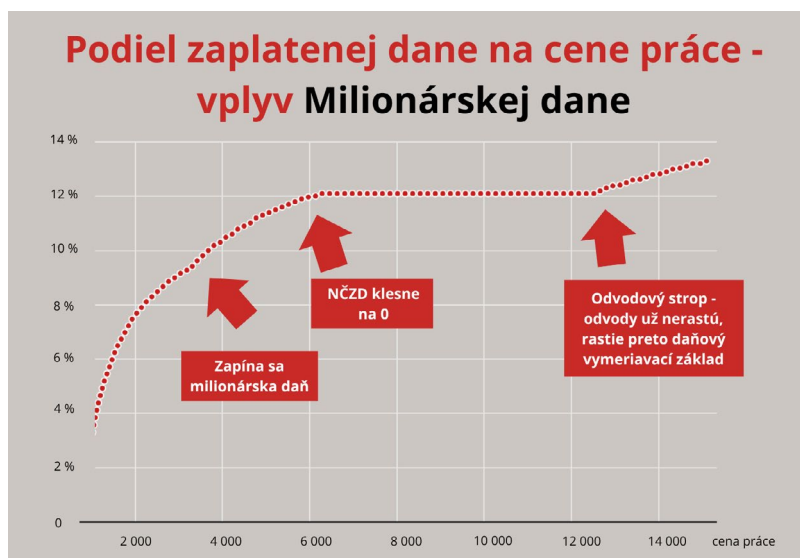
Tento stav však neprežil prvú zmenu vlády, keď vláda Roberta Fica v roku 2007 zaviedla tzv. Miliónársku daň. Každý daňovník mal dovtedy možnosť odpočítať si od príjmov Nezdanieľnú časť základu dane (NČZD) a o túto položku si tak znížiť základ dane. Na ten sa následne uplatňovala sadzba dane z príjmov fyzických osôb (DPFO) 19 %. Miliónárska daň zaviedla hranicu, vtedy vo výške 1591 eur mesačne, od ktorej NČZD začala klesať na 0. Dnes sa miliónárska daň uplatňuje od príjmu 2402 eur a na nulu vyklesá pri príjme 4575 eur.

Miliónárska daň tak zvýšila progresivitu zdanenia bez toho, aby sa zmenili sadzby dane. Progresivitu zdanenia popisujú ekonómovia na základe tzv.

efektívnej sadzby dane. To je podiel skutočne zaplatenej dane z príjmov a príjmov daňovníka. V našom porovnaní pracujeme s celou odmenou zamestnanca, to znamená s celkovou cenou práce. Nasledujúci graf ilustruje, ako sa vplyvom milionárskej dane zvyšuje podiel zaplatenej dane na cene práce, tzn. ako rastie progresivita zdanenia:

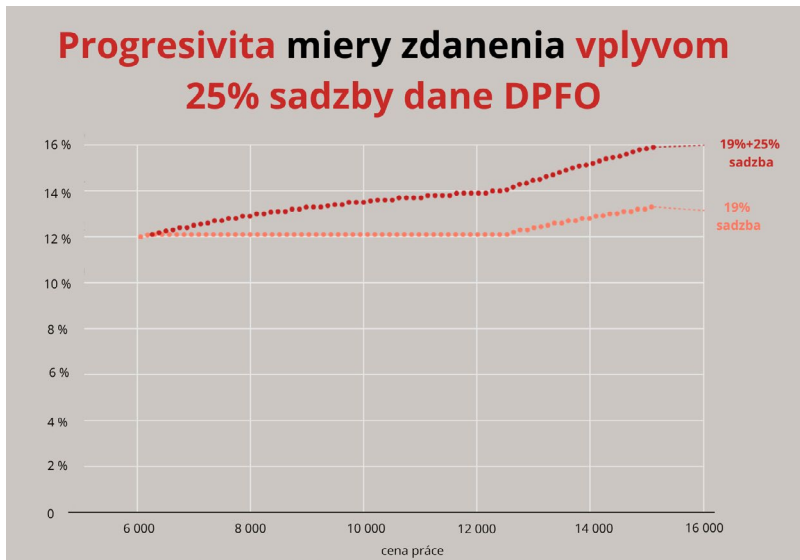
Graf 1 Podiel zaplatenej dane na cene práce - vplyv milionárskej dane

Efektívna sadzba dane je výrazne nižšia ako oficiálna sadzba dane, pretože reálny vymeriavací základ znižujú zaplatené odvody a spomínaná NČZD. Ilustruje to tak skutočnosť, že slovenský daňovo-odvodový systém je postavený hlavne na odvodovom zaťažení, nie daňovom.

Tento stav vydržal len po prvú krízu. V roku 2013 bola nad rámec milionárskej dane zavedená druhá sadzba dane vo výške 25 %. Uplatňuje sa na daňový vymeriavací základ aktuálne presahujúci 3961,5 eur. Suma vymeriavacieho základu po túto sumu sa zdaňuje sadzbou 19%, príjmy nad touto hranicou sa zdaňujú sadzbou 25 %. Progresivita zdanenia príjmov je spoločne s milionárskou daňou nasledujúca:

Graf 2

Sadzba 25 % spôsobuje to, že napríklad zamestnanec s cenou práce 13 000 eur (Polohrubá mzda 9700 eur), neplatí DPFO 12,4 %, ale 14,5 % zo svojej odmeny. Mesačne zaplatí o 271 eur viac, ako by platil len pri 19 % sadzbe s miliónárskou daňou. S polohrubou mzdou 9700 eur, 6-krát vyššou ako je priemerná mzda, zaplatí vďaka progresivite zamestnanec 12-krát vyššiu daň.

Odvodová daň - skrytá progresívna daň v odvodovom zaťažení

Progresívna odvodová daň nie je spomenutá v žiadnom zákone. Nie je oficiálne deklarovaná, je pred daňovníkmi skrytá, narazia na ňu až v momente, keď požiadajú o dávky sociálneho poistenia. Jej princíp spočíva v tom, že odvody sa platia z celej odmeny za prácu (až po odvodový strop), ale vyplácané dávky majú limity na maximálnu výšku.

Odvodové zaťaženie pre zamestnancov s nízkymi a strednými príjmami je zásluhové. To znamená, že s rastúcim príjmom rastie aj výška vyplácanej dávky. **Zamestnanci s vyššími príjmami už ale narážajú na limit výšky dávok, a teda časť nimi zaplatených odvodov má formu čistej dane, z časti odvodov im nevzniká žiadny nárok.**

Maximálna výška Progresívnej odvodovej dane je limitovaná stropmi na platenie odvodov. S výnimkou úrazového poistenia, sociálne odvody sú ohraničené tzv. stropmi. Maximálne odvody sa tak dnes platia mesačne zo sumy 9128 eur, nad touto hranicou už príjem nepodlieha odvodom.

Nemocenské poistenie

Maximálna výška dávky sa počíta z vymeriavacieho základu najviac z dvojnásobku priemernej mzdy pred dvomi rokmi. To znamená, že zamestnanec platiaci dnes odvody z mesačnej polohrubej mzdy 5000 eur získa rovnako vysokú dávku, ako zamestnanec, ktorý platí odvody zo sumy 2608 eur. Odvody na nemocenské poistenie zaplatené zo sumy 2392 eur sa nijako neprejavia na jeho dávke. Tieto odvody sú z pohľadu poistenca čistou daňou.

Poistenie v nezamestnanosti

Rovnako ako v nemocenskom poistení, aj v tomto prípade sa maximálna výška dávky počíta najviac z dvojnásobku priemernej mzdy pred dvomi rokmi.

Starobné dôchodkové poistenie

Najväčšiu časť Progresívnej odvodovej dane zaplatia zamestnanci v starobnom dôchodkovom poistení. Je to spôsobené hlavne výškou sadzby odvodov na tento účel a spôsobom výpočtu starobného dôchodku.

V prípade sadzby na starobné dôchodkové poistenie zákon o sociálnom poistení dlhodobo zavádza občanov. Hovorí o sadzbe 18 % (4 % zamestnanec a 14 % zamestnávateľ). Na výplatu dôchodkov sa ale používa aj Rezervný fond solidarity, ktorý mal, ako názov napovedá, slúžiť na tvorbu rezervy a krytie dočasných výpadkov v dôchodkovom systéme. V tomto fonde ale žiadna rezerva neexistuje, príjmy tohto fondu sa v celej výške okamžite používajú na výplatu dôchodku. Keďže sadzba do tohto fondu je 4,75 %, je nutné ju pripočítať k spomínaným 18 %, vo výsledku tak vychádzame zo sadzby 22,75 %.²

Ako sa počíta starobný dôchodok?

Starobný dôchodok sa počíta podľa jednoduchého vzorca.

$$D = POMB * ADH * O$$

ADH je skratkou pre Aktuálnu dôchodkovú hodnotu. Zjednodušene vyjadruje ekonomickú hodnotu, ktorá je priznaná dôchodcovi za každý rok starobného poistenia. Táto hodnota sa každý rok zvyšuje o rast priemernej mzdy, aktuálne dosahuje hodnotu 17,7688 eur.

O je skratkou pre obdobie trvania sociálneho poistenia, resp. platenia odvodov. Počíta sa každý deň. Na priznanie starobného dôchodku je potrebné dosiahnuť aspoň 15 rokov poistenia.

POMB je skratkou pre priemerný osobný mzdový bod za celé obdobie poistenia. V každom kalendárnom roku sa porovnáva vymeriavací základ poistenca s priemernou ročnou mzdou. Ak dôchodca poberal priemernú mzdu, tak hodnota jeho osobného mzdového bodu v danom roku je 1. Priemer týchto hodnôt za všetky roky poistenia vyjadruje priemerný osobný mzdový bod.

---

² V skutočnosti ani táto sadzba nestačí na výplatu starobných dôchodkov, nutné sú ešte prevody z ostatných prebytkových fondov Sociálnej poisťovne, ale tento faktor nemá na výpočet Progresívnej dane vplyv.

Poistenec, ktorý celý život poberal priemernú mzdu a pracoval 40 rokov, tak dosiahne dôchodok:

$$D=1*17,7688 \text{ eur} * 40 \text{ rokov} = 710,75 \text{ eur}$$

Slovenský dôchodkový systém je prezentovaný ako zásluhový, to znamená, že kto platí odvody z vyššieho vymeriavacieho základu, ten dostane vyšší dôchodok. Táto, nazvime ju plná zásluhovosť, ale platí len obmedzene. Len pre zamestnancov, ktorí zarábajú v pásme 1 - 1,25-násobku priemernej mzdy. Pre zamestnancov, ktorí zarábajú menej, alebo viac, je už zásluhovosť umelo upravovaná „solidárnym faktorom“. Ak poistenec zarábal menej ako priemernú mzdu, jeho dôchodok je navyšovaný. Ak zarábal viac ako 1,25 -násobok priemernej mzdy, jeho dôchodok je naopak znižovaný, a to v dvoch krokoch.

- Krok 1: Osobný mzdový bod

V dôchodkovom systéme môže poistenec získať hodnotu mzdového bodu maximálne 3. To znamená, že ak poistenec minulý rok zarábal polohrubú mzdu 7 000 eur mesačne, a v roku 2023 bola priemerná mzda 1430, jeho osobný mzdový bod nebude 4,9 ale len 3. To znamená, že všetky odvody, ktoré platil z vymeriavacieho základu vyššieho ako 4 290 eur, sa nijako nepremietnu do výpočtu dôchodku.

- Krok 2: Priemerný osobný mzdový bod

Ako sme uviedli vyššie POMB je priemernou hodnotou „ročných osobných bodov“. Teoreticky by mohol poistenec, ktorý mal celý život vysoko nadpriemernú mzdu, dosiahnuť priemernú hodnotu mzdového bodu 3. Lenže nedosiahne. Nastupuje ďalší solidarizačný mechanizmus, ktorý hodnotu zníži. V plnej hodnote sa berie len POMB v hodnote do 1,25. Z hodnoty POMB medzi 1,25 až 3 sa berie len 68 %. A preto maximálna hodnota

POMB, ktorú poistenec môže dosiahnuť, je $1,25 + 0,68 \cdot 3 = 2,44$.³

Maximálny dôchodok pre človeka, ktorý pracoval 40 rokov sa vypočíta nasledovne:

$$D = 2,44 \cdot 17,7688 \cdot 40 \text{ rokov} = 1734,23 \text{ eur}$$

Z pohľadu určenia Progresívnej odvodovej dane je dôležité práve toto krátenie. Poistenec, ktorý celoživotne odvádza odvody napríklad z päťnásobku priemernej mzdy, dosiahne dôchodok len 2,44-krát vyšší ako poistenec s priemernou mzdou. Viac ako polovica jeho odvodov sa tak neprenesie do dôchodkových nárokov, nezíska za ne žiadne protiplnenie. Tieto odvody sú čistou daňou.

V nasledujúcej tabuľke uvádzame, ako by vyzerali POMB pre daňovníkov s rastúcou výškou príjmu, keby žiadne krátenie neexistovalo. Pre zrozumiteľnosť výpočtu predpokladáme, že zamestnanec má príjem v rovnakom násobku priemernej mzdy počas celého života. V treťom stĺpci sú uvedené už krátené POMB. V štvrtom stĺpci je mesačná suma zaplatených odvodov, z ktorých poistencovi nevznikol žiadny nárok a predstavujú Progresívnu daň zo starobného poistenia.

Tabuľka 1 Progresívna odvodová daň v starobnom dôchodkovom poistení

Polohrubá mzda v Eur	Skutočný POMB	Upravený POMB	Mesačná odvodová daň (len starobné poistenie) v Eur
1520	1,06	1,06	0
1788	1,25	1,25	0
2000	1,40	1,35	15
2500	1,75	1,59	52
2608	1,82	1,64	60
3000	2,10	1,83	88
3500	2,45	2,06	125

³ Pre poistencov s nízkymi príjmami naopak platí, že POMB sa zvyšuje. Ak poistencovi vyšla napríklad hodnota 0,8; tak hodnota rozdielu 1-0,8 sa zvýši o 20%. POMB tak dosiahne hodnotu $0,8 + 0,2 \cdot 0,2 = 0,84$

4000	2,80	2,30	161
4500	3,15	2,44	230
5000	3,50	2,44	344
5500	3,85	2,44	457
6000	4,20	2,44	571
6500	4,55	2,44	685
7000	4,90	2,44	799
7500	5,24	2,44	912
8000	5,59	2,44	1026
8500	5,94	2,44	1140
9000	6,29	2,44	1254
9128	6,38	2,44	1283
9500	6,38	2,44	1283
10000	6,38	2,44	1283

Progresívna odvodová daň je vypočítaná ako podiel časti „neuznaného“ OMB na celkových odvodoch starobného dôchodkového poistenia (vrátane Rezervného fondu solidarity).

Invalidné poistenie

Výpočet invalidného dôchodku je v zásade rovnaký ako výpočet starobného dôchodku. Do vzorca vstupuje rovnako stanovený POMB, preto Progresívna odvodová daň vzniká rovnakým spôsobom ako v starobných dôchodkoch.

Garančné poistenie

Pri výplate dávok garančného poistenia sa uplatňuje limit dávky vo výške trojnásobku priemernej mzdy platnej pred dvomi rokmi. Opäť suma odvodov zaplatená z vymeriavacieho základu vyššieho ako 3-násobok mzdy, je Progresívna odvodová daň.

Úrazové poistenie

Úrazové poistenie je jediné poistenie, ktoré nepozná strop vymeriavacieho základu. Najväčší objem dávok úrazového poistenia, úrazová renta nemá limitovanú maximálnu hranicu, takže je plne zásluhová a nemá vplyv na Progresívnu odvodovú daň

Kol'ko platia zamestnanci Progresívnu odvodovú daň?

Na základe vyššie uvedeného postupu sme pre rozdielne príjmové skupiny určili výšku súčtom za jednotlivé druhy poistenia sumu Progresívnej odvodovej dane (POD). Túto daň začínajú platiť všetci zamestnanci s mesačným príjmom vyšším ako 1788 eur. Čím vyšší príjem, tým vyššia zaplatená daň.

Tabuľka 2 Progresívna odvodová daň v sociálnom poistení

Polohrubá mzda v Eur	POD Starobné poistenie	POD Invalidné poistenie	POD nemo-censké poistenie	POD poiste-nie v ne-zamest-nanosti	POD Ga-rančné poistenie	Spolu
1520						0
1788						0
2000	15	4				20
2500	52	14				66
2608	60	16				75
3000	88	23	11	8		130
3500	125	33	25	18		200
4000	161	42	39	28	0	271
4500	230	61	53	38	1	383
5000	344	91	67	48	3	552
5500	457	121	81	58	4	721
6000	571	151	95	68	5	890
6500	685	181	109	78	6	1059
7000	799	211	123	88	8	1228
7500	912	241	137	98	9	1397
8000	1026	271	151	108	10	1566
8500	1140	301	165	118	11	1735
9000	1254	331	179	128	13	1904
9128	1283	338	183	130	13	1947
9500	1283	338	183	130	13	1947
10000	1283	338	183	130	13	1947

Efektívna sadzba Progresívnej odvodovej dane

Vyčíslenú Progresívnu odvodovú daň sme prepočítali na cenu práce, na reálnu odmenu za prácu zamestnanca. V treťom stĺpci sme pre porovnanie uviedli efektívnu sadzbu dane z príjmu. Teda podiel skutočne zaplatenej dane z príjmu pri uvedenej mzde a cene práce zamestnanca.

Tabuľka 3 Podiel progresívnej odvodovej dane a DPFO na cene práce

Polohrubá mzda	Podiel Progresívnej odvodovej dane na cene práce	Podiel dane z príjmov na cene práce
1520	0%	8%
1787,5	0%	8%
2000	1%	9%
2500	2%	10%
2608	2%	10%
3000	3%	10%
3500	4%	11%
4000	5%	12%
4500	6%	12%
5000	8%	12%
5500	10%	13%
6000	11%	13%
6500	12%	13%
7000	13%	13%
7500	14%	14%
8000	14%	14%
8500	15%	14%
9000	16%	14%
9128	16%	14%
9500	15%	14%
10000	15%	15%

Daňové zaťaženie ľudí s vysokým príjmom

Vláda vo svojom programovom vyhlásení⁴ uviedla nasledovné: „V oblasti zdanenia príjmov fyzických osôb vláda navrhne zaviesť vyššiu progresivitu úpravou pásiem základu dane bez negatívneho dopadu na nízkopríjmové skupiny obyvateľstva“.

Zámer zvýšiť progresivitu zdanenia fyzických osôb vláda už detailnejšie popísala v Rozpočtovom pláne na rok 2024:

„Vláda plánuje aj zavedenie ďalších sadziieb pri dani z fyzických osôb s cieľom zvýšiť progresivitu zdanenia. Od roku 2025 vláda plánuje zaviesť 3. a 4. sadzbu dane z príjmu fyzických osôb, čo má zvýšiť verejné príjmy o 78 mil. eur. Pre ročné príjmy fyzických osôb nad 80-tisíc eur má platiť 3. sadzba vo výške 30 %. Najvyššou 4. sadzbou vo výške 35 % majú byť zdaňované ročné príjmy nad 100-tisíc eur“

K tomuto návrhu došlo opäť bez verejnej diskusie, špeciálne bez diskusie založenej na popise skutočnosti. A touto skutočnosťou je aj existencia Progresívnej odvodovej dane, hoci táto nie je definovaná žiadnym zákonom. Kumulatívne zdanenie osôb s vyššími príjmami je pritom výrazne vyššie, ako osôb s priemernými príjmami. Progresivita zdanenia je v slovenskom príjme už dávno prítomná, akurát vláda sa tvári, že neexistuje. Nasledujúci graf ilustruje mieru súčasného zdanenia ceny práce.

Graf 3 Progresívna odvodová daň a jej podiel na cene práce

Čo hovorí graf?

Červená krivka ilustruje, ako s rastúcim príjmom rastie efektívna sadzba samotnej dane z príjmov fyzických osôb (DPFO). Zamestnanec s minimálnou mzdou zaplatí na dani len 3% zo svojej ceny práce. Zamestnanec s priemernou mzdou zaplatí 8%. Zamestnanec s 5-násobkom priemernej mzdy zaplatí 14%. Skok z 9% na 12% spôsobuje miliónárska daň⁵, ktorá „zruší“ možnosť odpočtu NČZD. Pri mzde nad 4575 eur sa zároveň začína uplatňovať 25% sadzba, preto efektívna sadzba ďalej rastie.

Oranžová krivka pridáva k DPFO aj Progresívnu odvodovú daň. Daň sa „aktivuje“ pri príjme nad 1787,5 eur, keď sa pomyselný POMB dostane nad hodnotu 1,25. Ďalej postupne rastie a poskočí opäť pri hranici 2608 eur, keď sa pridáva podiel solidarity v nemocenskom poistení a v poistení nezamestnanosti. Človek so mzdou 3000 eur zaplatí 12% zo svojej ceny práce na DPFO, spolu so Progresívnou odvodovou daňou to predstavuje už 15%. S rastúcim príjmom váha odvodovej dane rastie.

⁵ Miliónárska daň sa zapína pri mesačnej mzde 2402 eur, NČZD na nulu vyklesá pri mzde 4575 eur.

Pri mesačnej mzde 7500 eur zaplatí človek na Progresívnej odvodovej dani toľko isto ako na DPFO. Inak povedané, tento zamestnanec zaplatí DPFO dvakrát, pritom o tom ani nevie.

Maximálnu hodnotu 30 % dosiahne u zamestnanca so mzdou 9128 eur. Vtedy solidárna daň dosiahne 112 % DPFO. Potom podiel Progresívnej odvodovej dane začne klesať, lebo daňovníka začne „chrániť“ strop na odvody - viac odvodov (s výnimkou úrazového poistenia) už nezaplatí.

- Zamestnanec so mzdou vo výške 3-násobku priemernej mzdy⁶ zaplatí na DPFO a Progresívnej odvodovej dani 7-krát viac, ako človek s priemernou mzdou.
- Zamestnanec so mzdou 5-násobku priemernej mzdy zaplatí na daniach 17-krát viac, ako zamestnanec s priemernou mzdou
- Zamestnanec so mzdou 9128 eur čelí efektívnej sadzbe dane 30 %. Zamestnanec s priemernou mzdou len 8 %.

Koľko vyberie štát na Progresívnej odvodovej dani?

Sociálna poisťovňa poskytuje, na rozdiel od Finančnej správy SR, takmer kompletne dáta o distribúcii miezd poistencov. Tento prehľad nám umožňuje pomerne presne odhadnúť, koľko poistencov má vymeriavací základ pre výpočet odvodov dostatočne vysoký, aby sa na nich vzťahovala Progresívna odvodová daň. V roku 2023 odvádzalo túto daň 507-tisíc zamestnancov. Na základe ich priemerných vymeriavacích základov sme tak mohli odhadnúť celkovú odvedenú sumu. Zamestnanci zaplatia ročne Progresívnu odvodovú daň v objeme 865 mil. eur. Štát vybral na DPFO dohromady 4,7 mld. eur. Odvodová daň tak predstavuje dodatočných 18 % zdanenia.

⁶ V roku 2024 by mala priemerná mzda dosiahnuť 1520 eur. Zdroj: Makroprognózy MF SR 3/2024

Diskusia

Uvedené prepočty ukázali, že odvodová daň výrazne zaťažuje daňovníkov s vysokými príjmami a porovnanie nimi zaplatenej dane ukazuje silnú progresivitu. Navyše, v priebehu posledných 20 rokov zaťaženie touto daňou výrazne vzrástlo.

Ešte v roku 2003, pri schvaľovaní reformného zákona, bol strop pre platbu odvodov sociálneho poistenia na úrovni trojnásobku všeobecného vymeriavacieho základu. V nemocenskom poistení dokonca len 1,5-násobok. Následne došlo k zvyšovaniu tejto hranice. Najprv na štvornásobok, potom na päťnásobok a nakoniec od roku 2018 na sedemnásobok priemernej mzdy. Politici pochopili, že zvyšovanie vymeriavacieho základu je efektívny (z pohľadu vybratých peňazí) a politicky nenákladný (z pohľadu odporu verejnosti) spôsob zvyšovania daní. Ak sa podmienky výplaty dávok nijako výrazne nezmenia⁷, v kase Sociálnej poisťovne zostane viac zdrojov a zo štátneho rozpočtu bude potrebná nižšia dotácia jej deficitného rozpočtu.

Takýto stav ale naráža na zásadný problém, na ktorý už narazila česká vláda. Ústavný súd ju dôrazne upozornil⁸, že nemôže systém sociálneho poistenia nazývať „poistením“, ak poistenci nedostávajú dávky primerane vysoké zaplateným odvodom. **Aj vplyvom tohto rozhodnutia bol v ČR maximálny vymeriavací základ znížený zo 6-násobku na súčasný 4-násobok priemernej mzdy.**⁹

7 Zvyšovali sa napríklad dávky nemocenského poistenia, ale len mierne.

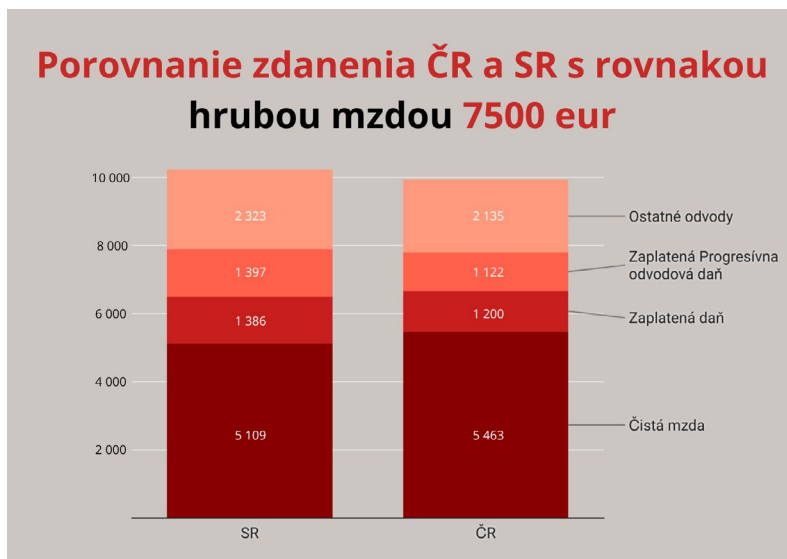
8 „...v súčasnosti je to 72-násobek průměrné mzdy, což je omezení iluzorní, vytváří výrazné disproporce [nerovnosti] mezi výší příspěvku do pojistného systému, výší příjmů a výší přiznané důchodové dávky u části pojištěnců, čímž porušuje čl. 1 a 3 odst. 1 Listiny“ Zdroj: <https://www.usoud.cz/aktualne/ustavni-soud-shledal-cast-zakona-o- duchodovem-pojisteni-protiustavni>

9 V ČR na rozdiel od SR existuje ročné zúčtovanie sociálnych odvodov

Ten istý problém má aj slovenský „poistný“ odvodový systém. **Zamestnanec s polohrubou mzdou 9000 eur zaplatí 3042 eur mesačne do Sociálnej poisťovne, ale z 1903 eur (63 %) mu nevznikne nárok na žiadnu dávku. Odvodový systém ho tak v skutočnosti viac zdaňuje ako poisťuje.**

Takýto stav nemožno nazvať inak, ako neprimeraný. Bohužiaľ, v slovenskom parlamente sa dosiaľ nenašla dostatočne veľká skupina poslancov, ktorá by podala podanie na Ústavný súd SR kvôli rozporu medzi poistným charakterom sociálnych odvodov a reálne vyplácanými dávkami.

Graf 4: Porovnanie zdanenia vysoko zarábajúceho zamestnanca v ČR a SR

Rovnaká mzda v ČR je na „všetkých frontoch“ menej zaťažená. Výsledkom je mesačná čistá mzda vyššia o 352 eur. To umožňuje aj nižšia zaplatená Progresívna odvodová daň, práve vďaka existencii stropu na úrovni 4-násobku priemernej mzdy.¹⁰ Vďaka celkovo nižším odvodovým sadzbám je nižšia aj cena práce.

¹⁰ V Českej republike je maximálne priznaný dôchodok dvojnásobný, oproti dôchodku priznanému pri celoživotnej priemernej mzde. To znamená, že solidárna daň vysokopriemových zamestnancov predstavuje presne polovicu zaplatených sociálnych odvodov. Pri tomto prepočte sme však nepočítali so špecifikami nemocenských dávok a dávok poistenia v nezamestnanosti, predpokladáme, že oproti nášmu predpokladu sa výsledná hodnota bude líšiť len minimálne. Pre stanovenie dôchodku sme používali stránku: <https://www.penize.cz/kalkulacky/budouci-duchod-d#budouci-duchod-vypocet>

Záver

Progresívna odvodová daň výrazne zaťažuje zamestnancov s nadpriemernými príjmami. Zamestnanci s príjmom nad 7500 eur na tejto dani zaplatia viac, ako na dani z príjmov fyzických osôb. Týka sa však všetkých zamestnancov od príjmu 1788 eur. Štát touto daňou zaťažuje pol milióna zamestnancov s nadpriemernými príjmami a ročne na nej vyberie takmer miliardu eur. Solidarita vysokopríjmových zamestnancov je už dnes v daňovo odvodovom systéme prítomná. Existencia tejto skrytej dane by mala byť súčasťou každej debaty o zvyšovaní progresivity zdanenia príjmov fyzických osôb.

Univerzálnym a oficiálnym argumentom pre zvyšovanie sadzieb daní je práve solidarita. Medzi riadkami ale všetci čítajú známu pravdu. **Vláda sa za každú cenu snaží zvyšovať dane, aby mohla financovať nepriemerane vysoké výdavky štátu.**

Argument solidaritou je pre vládu veľmi výhodný. Solidarita sa nedá merať, obmedziť ju môže len Ústavný súd z dôvodu neprimeranosti, ako sa to stalo v ČR. Efektívny strop solidarity je 100 %, viac príjmov vláda daňovníkom nemôže zobrať.¹¹ To je však absurdná hranica. **Navrhovaným zvýšením daňových sadzieb by vláda zvýšila efektívne zdanenie ceny práce z 29 % na 30 %.** Do rozpočtu chce tým získať necelých 78 mil. eur. To predstavuje len jednu stotinu súčasného deficitu. Na prvý pohľad sa môže zdať, že nejde o veľký skok v zdanení. Čo tým ale slovenská ekonomika stratí?

¹¹ Na Slovensku bolo 7-tisíc zamestnancov, ktorí platili odvody z maximálneho vymeriavacieho základu

Slovensko má už dnes podstatne vyššie daňovo odvodové zaťaženie ako Česká republika, ktorá je prvá na zozname talentovaných Slovákov, či už ide o vysokoškolské vzdelanie, alebo pri hľadaní si práce. **Vzácné talenty, ktoré zarábajú vysoko nadpriemerné mzdy, zaplatia v ČR pri mzde 7500 eur 23,4 % daní, kým v SR 27,2 %.** Toto porovnanie apeluje skôr pre opačný postup, vláda by mala zdanenie skôr znižovať.

Vysoké zdanenie vyháňa talenty do zahraničia. Alebo inak, nepriláka ich nazad. Slovenskí zamestnávateľia budú menej konkurencieschopní, lebo budú musieť ponúkať vyššie mzdy, aby kvalifikovaným riadiacim pracovníkom vyplatili požadovanú čistú mzdu. **Nedostatok špecializovaného ľudského kapitálu povedie k pomalšiemu hospodárskemu rastu. Vo výsledku tak na zvyšovanie daní doplatia všetci občania štátu.**

Zdroje:

Sociálna poisťovňa, vyžiadané údaje o vymeriavacích základoch poistencov za rok 2023

Programové vyhlásenie vlády 2023-2027, <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=535376>

Vydal: INESS - Institute of Economic and Social Studies

www.iness.sk

ISBN: 978-80-89820-20-7

Autor: Radovan Ďurana

Grafický dizajn: INESS

Rok vydania: 2024

Kontakt:

Radovan Ďurana

radovan.durana@iness.sk

ISBN 978-2-12-345680-3

9 782123 456803 >

www.iness.sk